

ŽENSKA kadenca

Ana Kuštrak

Inspiracija; riječ presudna u životu svakog pojedinca koji sebe naziva umjetnikom. S njezinom su se neizbježnom nestalošću borili mnogi, završavajući borbe s polovičnim rezultatima, često ju pokušavajući fiksirati i zadržati upravo u liku žene, kako bi, zahvaljujući gotovo prisilnoj tajnovitosti djelovala na njih magično, poput kakve muze

Khatia Buniatishvili

Stereotipnost ovog opisa može se opravdati time što se pri spomenu žena u umjetnosti na njihovu ulogu gledalo najčešće kroz prizmu objekta koji je neumorno inspirirao, a ne subjekta koji je suvereno stvarao. Danas to možda u većoj mjeri nije više slučaj, ali neka su umjetnička zanimanja, pogotovo u sferi interpretacije glazbe, i dalje immanentno "muška". S druge strane, današnja potreba za afirmacijom i promocijom ženskih interpretata među izdavačima i glazbenim menadžerima sve je veća i moglo bi se zapravo reći da je ravnopravnost, u odnosu na muške kolege, barem što se potražnje tiče, postignuta. Ipak, razlike postoje, a one su povijesno i društveno na nekim mjestima toliko duboko usađene da čak i danas, u svijetu koji svakim danom probija postavljene granice svakojakog liberalizma (ili je barem dojam takav), još uvijek postoje svojevrsne "interpretativne etikete" koje se poštuju i nepobitno sudjeluju u stvaranju percepcije o tome tko je interpret. No, ovaj uvod ne služi pozivanju na borbu za ravnopravnost, već je potreban kako bi potaknuo na možda drukčiji uvid u kontekst iz kojeg su proizašli i u kojem danas djeluju ženski interpreti.

Tijekom XIX. stoljeća žene poprimaju sve veće i značajnije uloge u javnom životu izlazeći iz, do tada uobičajene i dominantne, privatne sfere u kojoj su prvenstveno bile zadužene za kućanstvo i obitelj. Broj žena koje se bave glazbom javno, za široku publiku, odmičući se od isključivo salonskog muziciranja, sve više raste. Ipak, razlike u lakoći kojom im je to omogućeno i dalje postoje. Ženski interpreti u domeni pjevanja, bilo opernog ili *lieda*, bili su svojevrsna projekcija onoga što žena u glazbi mora biti da bi bila uspješna: ekspresivna te istovremeno umjerena svojom pojavom i pokretima. S druge strane instrumentalistica, probaj i afirmacija na sceni

bio je teži. Iako su brojni ženski interpreti u okviru instrumentalne glazbe XIX. stoljeća, uzimimo za primjer samo Claru Schumann, nesumnjivo bili uspješni, pojam virtuoznosti uz svu vizualnu pompu koju je taj pojam označavao i naglašavao npr. kod Liszta ili Paganinija, za žene je bio nedostižan. No, najteže se žene etabliraju kao dirigenti, pa i danas one teško postaju šef-dirigenti filharmonija već uglavnom i "primjerenije" djeluju kao voditeljice zbora koji okuplja "amatere, profesionalce i sve zaljubljenike u glazbu".

L. VAN BEETHOVEN: Violinski koncert

S. TSINTSADZE: Miniature

Lisa Batiashvili

Menart © Sony Classical 88697334002

FRANZ LISZT

Khatia Buniatishvili

Menart © Sony Classical 88697873852 + bonus DVD

HUGO WOLF: Italienische Liederbuch

Mojca Erdmann, Christian Gerhaher, Gerold Huber

Menart © Sony 88697727202

MELANCOLÍA

Spanish arias and song

Patricia Petibon, Orquesta nacional de España, Josep Pons

Universal Music © DG 289 477 9447

Mojca Erdmann

Spomenutu razdjelnicu između pjevačica i instrumentalistica možemo pratiti i kod ovih izvođačica. Lisa Batiashvili, Khatia Buniatishvili, Mojca Erdmann i Patricia Petibon imaju podjednako blještave i atraktivne naslovne stranice svojih nosača zvuka na kojima je vidno iskorištena njihova ženstvenost, ali svaka se od njih istovremeno interpretativno prezentira na potpuno drukčiji način. Naravno, način prezentacije ne ovisi isključivo o njima, ali stavljajući ga u kontekst malo prije spomenute problematike, dobiva se zanimljiv kolaž koji objedinjava formu, ali ne i sadržaj.

S jedne strane možemo "izdvojiti" Mojcu Erdmann i Patriciju Petibon. Francuska sopranistica napadnom angažiranošću interpretira španjolske pjesme i arije na albumu "Melancolía". Album objedinjava španjolske skladatelje iz svih regija koji su bili aktivni u prvoj polovici XX. stoljeća, uz neizbježnog De Fallu, čija skladba "Vivan los que rien" posebno naglašava teatralnost interpretacije Patricije Petibon koja se proteže kroz čitavi album. Iako izbor skladbi želi naglasiti svojevrstu melankoliju koja izvire iz španjolske kulture, iz Petibonine interpretacije izranja gotovo pritajena strast koja zapravo izvršno podcrtava duh španjolskog temperamenta.

Mojca Erdmann s muškim kolegom Christianom Gerhaherom posebno kontroliranom glasovnom suzdržanošću ističe sve minuciozne detalje kasnoromantičarskog Lieda Huga Wolfa na albumu "Italienische Liederbuch" koji objedinjava muškog i ženskog interpreta, a oni interpretativno djeluju poput zrcalnog odraza. Sopran Mojce Erdmann i bariton Christiana Gerhahera izvršno dočaravaju skladateljske dosege Lieda Huga Wolfa. Iako je repertoar podijeljen, boje njihovih glasova se podudaraju, a intonativno i tehnički čista i gotovo suzdržana interpretacija uz klavirsku pratnju Gerolda Hubera stapa

instrument i glas na način da ih se zapravo čuje kao dva posebna instrumenta, a ne kao glas uz pratnju.

S druge strane su dvije gruzijske glazbenice. Lisa Batiashvili je violinistica koja je na albumu odlučila dati obol dvjema kulturama koje su je ponajviše profesionalno obilježile, a to su gruzijska, i to kroz "Šest minijatura" Sulkhana Tsintsadzea, te njemačka kroz Beethovenov "Violinski koncert u D-duru", op. 61. Lisa Batiashvili tehnički djeluje superiorno u Beethovenovom "Violinskom koncertu". Ipak, nadahnuće i ushit, spojen s primjerenom dozom virtuozičeta čuje se ponajprije u minijaturama Sulkhana Tsintsadzea, koje, iako koriste folklornu tematiku, ne zvuče nimalo banalno. Naprotiv, Lisa Batiashvili se poigrava akcentima, dinamikom i agogikom, iskorištavajući superiorno zvukovne mogućnosti svojeg instrumenta, a sve to radi s nevjerojatnom lakoćom. Pravi užitak.

Za kraj sam ostavila izvrstan nosač zvuka Khatie Buniatishvili sa skladbama Franza Liszta interpretiran naglašeno komornim karakterom; "Liebestraum u As-duru" ("Notturmo"), "Sonata u h-molu", "Mefistov valcer", br.1, "La lugubre gondola" te Bachov "Preludij i fuga u a-molu", BWV 543 u Lisztovoj preradi. Po mnogočemu ona se najviše približava sveobuhvatnoj karakterizaciji virtuozu. Razlog tomu je svakako i njezin odabir. Franz Liszt je virtuoz nad virtuozičima u pijanističkom svijetu i on joj svojim kompozicijama omogućava prezentaciju svih njezinih tehničkih mogućnosti. S druge strane, promotivno gledano, ovaj debitantski album je najzanimljiviji i najkompletniji od svih jer premašuje standardnu opremu i strukturu knjižice i CD-a te ima potencijala za ono što se naziva wow-efektom. Osim dodatnog DVD-a koji sadrži kratki film naslova "Franz Liszt, Sonata in B minor - A Faustian Dream", kojeg je sama Khatia

koncepirala i na kojem se vizualno poigrava svojim spolnim identitetom, program CD-a složen je tako da se svaka kompozicija nadovezuje jedna na drugu i stvara zasebnu programnost čija je okosnica Faust, odnosno stalna borba između ljubavi, razočaranja, čistoće i dekadencije. Osim toga, knjižica je mnogo više od šture informacije i nabiranja uvijek istih podataka. Sadržaj knjižice, u kojem je Khatia opet sudjelovala, uvodi u čitatelja u kontekst nastanka i koncepcije albuma istovremeno portretirajući Liszta na specifičan način, i to ne samo u kontekstu skladbi koje se nalaze na albumu. Ipak, ono što možda potvrđuje pravi virtuozičeta Khatie Buniatishvili, izuzev promotivno bolje osmišljenog izdanja, je upravo njezina specifična interpretacija Liszta, koja ga u potpunosti odmiče od percepcije *superstara* koncertne dvorane. Khatijin Liszt je više komoran nego scenski, meditativan, izrađen dinamički i u izražajnosti do najsitnijih detalja, a da se ni u jednom trenutku ne gubi integritet djela pretjerivanjima u agogici ili dinamici. Njezin virtuozičeta proizlazi upravo iz činjenice što njezina izvrsna tehnika ne dolazi napadno u prvi plan kao paradigma Lisztove virtuozičnosti, već u pozadini gotovo neprimjetno gradi svaki element skladbe kao odraza pravog Lisztovog identiteta.

Khatia, Lisa, Patricia i Mojca umjetnice su visokih interpretativnih mogućnosti, koje suvereno vladaju svojim idiomima. Pronaći vlastiti virtuozičeta u moru kvalitetne konkurencije danas je iznimno teško i često ne ovisi samo o samim interpretima. Ipak, ono što je Khatia Buniatishvili postigla svojim albumom potvrđuje da se suvremeni virtuozičeta može postići i da je sam po sebi uvijek specifičan i prepoznatljiv. Spol ovdje nije važan. Ali činjenica da je on danas jednako (ne)dostupan svima, jest.